

10 JUNI 1840

Twee Nederlandse Zusters van Liefde arriveren in Maaseik. Eén dag later volgen nog twee zusters met twaalf meisjes die blind of doofstom zijn. Dit is de start van Ter Engelen.

175 jaar later zijn er geen blinde of dove kinderen meer in Maaseik. De zusters van Liefde hebben de fakkel doorgegeven. Toch heeft Ter Engelen vooral heel veel toekomst voor zich.

We blikken nog één keer terug op wat voorbij is, net omdat het ons verbindt. Ter Engelen Nieuws zal 3 uitneembare katernen publiceren die de kroniek van onze organisatie zullen vertellen. De voorzide vertelt het verhaal in woorden, de keerzijde in foto's of afbeeldingen.

DEEL II 1940-1980

De redactie van Ter Engelen Nieuws wenst 2 mensen in het bijzonder te danken. Hubert Heymans schreef in 1990 'Onuitwisbaar'. Zijn boek wordt met zijn toestemming uitvoerig gebruikt om deze verhalen te schrijven. Zuster Marie-Jeanne is Zuster Van Liefde. Met een aanstekelijk enthousiasme is zij ook conciërge van Ter Engelen. Ze is een wandelend archief en zij weet als enige de weg in zowat alles.

WERELDOORLOG 2

In 1939 is de internationale toestand erg gespannen. Maaseik is een grensstadje en dat veroorzaakt specifieke spanningen. Nederland en België worden gescheiden door de Maas en door een brug die strategisch belangrijk is.

De Duitsers bereiken Maaseik op 10 mei 1940. Ze lopen met geladen geweer rond en schieten mensen neer die zich niet neerleggen bij de door hen geëiste overgave. Er vallen 2 dodelijke slachtoffers waaronder Theodoor Janssen die knecht is in Ter Engelen. De man is doof en begrijpt de richtlijnen van de Duitsers niet. Dit kost hem zijn leven.

De nieuwbouw in de Capucienenstraat (het huidige hoofdgebouw) is in 1940 niet afgewerkt omdat de aannemer onder de wapens is geroepen. Dat neemt niet weg dat de Duitsers het onafgewerkte gebouw opeisen en gebruiken als pleisterplaats voor 150 tot 200 manschappen. De Duitsers eisen onder bedreiging dat het gebouw wordt afgewerkt en dat gebeurt ook.

Het zijn hectische jaren voor de zusters en de kinderen. Er heerst voedselschaarste. Brood en vlees worden gerantsoeneerd. In Ter Engelen is het een komen en gaan van troepen. Na de Duitsers komen er Oostenrijkers. Wanneer de oorlog vordert, komen de Engelsen en de Amerikanen. Op een gegeven moment staan er vier grote tanks en 25 kanonnen op de binnenplaats van het klooster.

Oorlogsjaren Het zijn hectische jaren voor de zusters en de kinderen. Er heerst voedselschaarste.

De gebouwen veranderen geregeld van functie. Wanneer het hospitaal van Maaseik wordt beschoten met obussen worden de patiënten overgebracht naar Ter Engelen. Er wordt zelfs geopereerd in een geïmproviseerde operatiezaal.

De oorlog toont aan dat de zusters kunnen inspelen op bijzonder extreme omstandigheden en te allen tijde de verantwoordelijkheid over de kinderen blijven nemen.

Na een bijzonder zware periode keert in 1945 de rust terug, ook in Ter Engelen. De oorlog is voorbij, het puin wordt geruimd, de westerse wereld likt zijn wonden en blikkt vooruit. Het einde van deze zwarte bladzijde is meteen het begin van een nieuwe tijd.

NA DE OORLOG: TOENEMENDE PROFESSIONALISERING

De zusters gaan hun kennis en expertise verhogen door het volgen van studiedagen en door in binnen- en buitenland organisaties te bezoeken die hetzelfde werk verrichten. Tegelijkertijd organiseert het ministerie van onderwijs specifieke zorgopleidingen die door leken worden gevolgd. De afgestudeerden van die opleidingen worden betaalde krachten die op termijn de zusters zullen vervangen.

In de jaren 50 ontwikkelt zich het 'speciaal beroepsonderwijs'

In 1947 kopen de zusters de terreinen van Siemkensheuvel. In eerste instantie wordt dit een soort van vakantiekolonie waar de kinderen op zonnige zomerdagen naar toe gaan om te ravotten. Later zal hier het internaat worden gebouwd.

In de jaren 50 ontwikkelt zich het 'speciaal beroepsonderwijs'. De leerlingen worden voorbereid op het halen van een diploma. 'Snit en confectie', 'weven en machinebreien' en 'muziek en dactylo' zijn de gangbare opleidingen.

Een tendens in deze periode is het stijgend aantal kinderen met een verstandelijke beperking in Ter Engelen. De zusters hebben ervaring en deskundigheid met deze groep. Ook bij de blinden en slechthorenden zijn er altijd meisjes geweest met een verstandelijke beperking. Door een verbetering van de medische zorg worden er echter minder blinde en dove kinderen geboren. Bovendien wil de overheid dat er voor deze groepen gespecialiseerde instituten komen.

TER ENGELEN WEETJES

HET VERHAAL VAN WANDA

Wanda Czaja wordt geboren in Genk in 1939. Haar moeder overleed op jonge leeftijd in de oorlogsjaren en door een speling van het lot wordt Wanda als zesjarige blind meisje opgevangen in Ter Engelen. Al snel blijkt het om een pienter kind te gaan dat bovendien muzikaal begaafd is. De zusters zorgen ervoor dat de opgroeiende Wanda een opleiding als onderwijzeres kan volgen wat niet vanzelfsprekend is voor een blinde 18-jarige in de late jaren vijftig. Na het behalen van haar diploma gaat Wanda les geven in Ukkel. Dat is niet toevallig omdat deze school gespecialiseerd is in onderwijs voor blinden. Wanda gaat wonen in Leuven en daar woont ze nog steeds. Ze heeft echter een héél sterke band met Ter Engelen. Wanda is nu 76.

DE CELLEN VAN DE ZUSTERS

In 1962 krijgen de oude kloostercellen voor het eerst in 300 jaar(!) een belangrijke opknappbeurt. De vloer werd belegd met balatum en de oude beddebakken met strozak werden vervangen door eenvoudige bedden met een matras. De deuren kregen zelfs klinken! Zes jaar later krijgen de zusters meer ruimte. Van twee cellen maakt men één ruimte zodat elke zuster naast een plepkleine slaapkamer ook een naar hedendaagse normen claustrrofobisch kleine zithoek krijgt.

ZENUWACHTIGE KINDEREN

Deze term is geregeld terug te vinden in oudere documenten. Zou men hier drukke kinderen mee bedoelen die hyperactief zijn en die anno 2015 de stempel ADHD krijgen?

WAAR KOMT DE NAAM 'TER ENGELEN' VANDAAN?

Dat is een moeilijke vraag en er is bovendien geen eenduidig antwoord. Een mogelijke verklaring is te vinden in het Nederlandse dorpje 'Engelen' bij 's Hertogenbosch. In Engelen werkten vanaf 1827 drie zusters in de plaatselijke ziekenzorg. De stichter van de Zusters van Liefde, Mgr. Joannes Zwijzen, ontmoet hen in 1832 en overtuigt hen van zijn idealen. Daar werd de grondslag gelegd van de congregatie.

Acht jaar later trokken de zusters naar Maaseik om 'Ter Engelen' op te richten.

In 1963 worden de blinden en doven overgebracht naar gespecialiseerde instellingen. De doven gaan naar Hasselt (het huidige Kids), de blinden gaan naar Ukkel. In Ter Engelen concentreert men zich voortaan uitsluitend op opvoeding en onderwijs aan meisjes met een verstandelijke beperking.

TECHNOLOGISCH VOORUITGANG

De jaren na wereldoorlog 2 zijn jaren van heropbouw én van technologische vooruitgang. In 1953 komt de Sint naar Maaseik en de kinderen zijn getuige van de aankomst van de heilige man "per helioptothère". Naar verluud waaiden de kinderen zowat weg.

In 1958 brengen de leerlingen een bezoek aan Expo 58, de wereldtentoonstelling in Brussel. In de jaren 60 schakelt de wereld een flinke tand bij. Niets zal nog zijn wat het was.

In 1958 brengen de leerlingen een bezoek aan Expo 58, de wereldtentoonstelling in Brussel.

ER GEBEURT VEEL EN ALLES GEBEURT TEGELIJKERTIJD.

In 1968 wordt Ter Engelen een MPI (Medisch Pedagogisch Instituut), een naam die lang zal blijven hangen. Die jaren zijn erg belangrijk. Er is wereldwijd veel in beweging op sociaal vlak. De studentenrevolte in West-Europa, rassensrellen in de VS, de emancipatiebeweging voor vrouwen, John Lennon die 'Give peace a chance' zingt, Woodstock. Er gebeurt veel en alles gebeurt tegelijkertijd.

Ook in Ter Engelen. Er komt een overgang van de caritatieve zorg door de zusters naar jonge mensen die afstuderen als pedagogoog of opvoeder.

Zij zorgen voor een nieuwe visie op hulpverlening. Onderwijs en zorg moeten voortaan op maat van de kinderen gegeven worden. Het is niet langer evident om hetzelfde voor iedereen te doen. Kleinschaligheid is daarbij het toverwoord.

De volgende katern begint met de jaren van groei...

TER ENGELEN

tekst Dirk Cremers beeldmateriaal Archief Dienstencentrum Ter Engelen lay-out Studio Segers

Dat heeft praktische consequenties. Er zijn immers nog steeds grote groepen en de grote slaapzalen van 60 meisjes zijn nog steeds in gebruik. Men wil kleinschaligheid voor de kinderen en dat kan alleen als de accommodatie ook kleinschalig wordt. Ter Engelen zal het oude klooster moeten verlaten om mee te zijn met de nieuwe tijd. En dat gebeurt ook.

In 1980 wordt één van Vlaanderens mooiste internaten in gebruik genomen. Het is gelegen op het domein Siemkensheuvel en omvat 10 paviljoenen voor 100 minderjarige jongens en meisjes met een beperking. De begeleiding van de kinderen blijft niet beperkt tot binnen de muren van de instelling. Meer en meer worden het hele gezin en de omgeving van het kind betrokken in de behandeling. Dit concept is baanbrekend voor die periode.

Tot die tijd kunnen de kinderen in Ter Engelen blijven tot ze meerderjarig worden. Daarna gaan ze terug naar hun ouders of ze stappen over naar psychiatrische inrichtingen. Dit is vaak geen optimale oplossing.

Van het begin van de jaren 80 gaat Ter Engelen deze mensen terug halen. Er wordt pionierswerk verricht op het vlak van opvang voor volwassenen met een verstandelijke beperking.

Vanaf 1980 Meer en meer worden het hele gezin en de omgeving van het kind betrokken in de behandeling

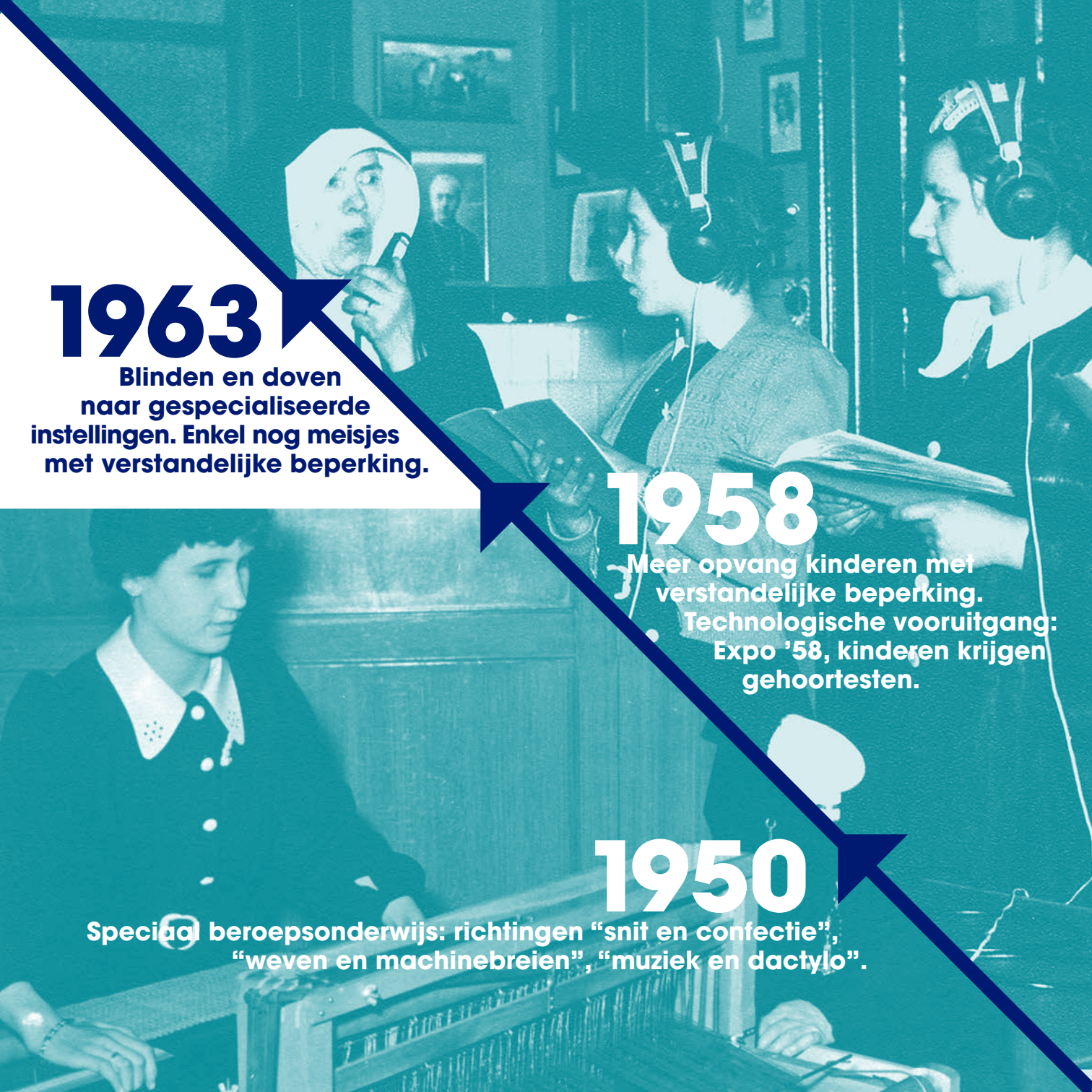

1980

Ingebruikname
internaat Siemkensheuvel.
Decentralisatie.
Ter Engelen breekt uit muren
van 't Klein Kloosterke.

1968

Nieuwe naam: MPI,
Medisch Pedagogisch Instituut.
Nieuwe visies: 1ste pedagogen te Maaseik.
1ste kleinere leefgroepen van 10 kinderen.

1963

Blinden en doven
naar gespecialiseerde
instellingen. Enkel nog meisjes
met verstandelijke beperking.

1958

Meer opvang kinderen met
verstandelijke beperking.
Technologische vooruitgang:
Expo '58, kinderen krijgen
gehoortesten.

1950

Speciaal beroepsonderwijs: richtingen "snit en confectie",
"weven en machinebreien", "muziek en dactylo".

1940

Wereldoorlog II.
Duitsers bereiken Maaseik.
Hoofdgebouw wordt opgeëist:
pleisterplaats voor 200 soldaten.
Voedselschaarste:
brood en vlees op ratsoen.

1944

Duitsers laten Maasbrug ontploffen.
Hospitaal Maaseik wordt beschoten,
patiënten worden overgebracht naar geïmproviseerde
operatiezaal Ter Engelen.

1945

Toenemende professionalisering.
Stijgende expertise.

1947

Grond Siemkensheuvel
wordt gekocht voor
vakantiekolonie.